

Inhoud:

- ◆ Opsporing verzocht
- ◆ De tijd van de trekschuit
- ◆ Kroondomein in Abcoude ?
- ◆ Geen Euro's voor Jacob van Gaesbeek
- ◆ Oorkonde Grevenstuk

Redactie:

H. Hoogenhout
G. van der Most
D. L.H. Slebos
W. W. Timmer

W. Zwaard

Redactie secretariaat:

G. van der Most,
Papehof 9
1391 BD Abcoude

Vormgeving

W. Zwaard

Druk:

Grafisch Centrum Abcoude

ISSN: 1569-6146

Prijs losse nummers € 4,-

Opsporing verzocht

door Wim W. Timmer

Een TV programma dat in onze tijd veel wordt bekeken. De fascinatie voor misdaad, vermiste personen of personen zonder indentiteit is van alle tijden. Er worden mensen gevonden, dood of levend, waarvan de identiteit niet bekend is. Er worden mensen gezocht waarvan de verblijfplaats onbekend is. Met deze puzzel wordt de samenleving al sinds Adam geconfronteerd. Programma's als Opsporing Verzocht genieten hoge kijkcijfers en dragen er aan toe dat veel op dit gebied wordt opgelost. Maar hoe ging dat vroeger toende communicatie vele malen trager en minder intensief was?

Het was dinsdag 18 juli 1837 rond zes uur in de namiddag. Neeltje Schapenstalter die in dienst was bij boer Jacobus van der Kroon aan de noordzijde van het Gein was bezig met het uitspoelen van de was. Op 10 juli 1837 had de familie van der Kroon gezinsuitbreiding gekregen met een dochter genaamd Seijntje. Er was dus genoeg werk. Toen zij opkeek van haar werk zag zij een manspersoon in het water drijven die niet bewoog.

Na van de schrik te zijn bekomen spoedde zij zich naar Burgemeester van Voorthuijsen om deze op de hoogte te brengen van haar lugubere vondst. De Burgemeester aarzelde geen moment en begaf zich met gerechtsdienaar Jan Koudijs en veldwachter Jan Veldman derwaards om een en ander in ogen-schouw te nemen.

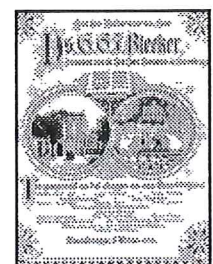
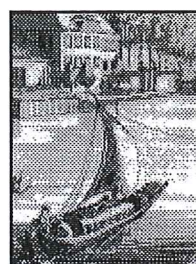
In dit nummer

Opsporing verzocht

De tijd van de trekschuit

Geen Euro's voor Jacob van Gaesbeek

Oorkonde van de Gebr. Grevenstuk

Toen zij het lijk uit het water trokken zagen ze al snel dat het lijk aan berdf onderhevig was. Het gezicht was door zwellling al onherkenbaar geworden.

Wel kon het volgende signalement worden vastgesteld:

'Het betrof iemand met donkerbruin haar, en gezet lichaam met een lengte van eene el, zeven palmen en eene duim (171 cm!) De kleeding bestond in een gekleed blaauw jasje met kleine gewerkte hooge knoopjes, eene dubbele rij, een zwart laakensch vest met dito pantalon, een katoenen overhemd met drie losse knoopjes waarvan een paarld' amour met twee zwarte vierkanten dito, waarvan één met vergulde randen en beide van boven voorzien van een verguld plaatje; voorts een flanellen onderhemd, een van geweven of gebreide stof gemaakte lange onderbroek waarop de letters F.L.5, om den hals een zwarte zijden doek, met een matrasje daarin, geweven bretelles, waarschijnlijk eenigzints paars geweest, doch verkleurd door het water, en een paar weinig gedragen halve laarzen, onder de hakken met spijkers, en van achteren vaste stoffen voor sporen. Zijnde bij het ontkleden in de beiden zakken gevonden; eene geele zijden zakdoek, zonder merk en een lichte verkleurde dito; met figuren, medegemerkt met de letters F.L., terwijl in een beursje, genaaid van zijden veterverband met vergulde schuiven is gevonden: twee gouden stukjes ieder a fl 10,- vier enkele guldens, vijf kwart guldens, twee stukjes a 10 cents en eene enkele cent, uitmakende te zamen de som van vijf en twintig gulden en zes en veertig cents.'

Inmiddels was onze plaatselijke geneesheer dhr Matthijs Sneltsjes ook toegesneld. Hij kon geen letsel of kneuzingen constateren en moest dan ook vaststellen dat geene andere oorzaak des doods te bespeuren was, dan die der drenkelingen. Er waren geen papieren gevonden waarmee de identiteit van de dode kon worden vastgesteld.

Aangezien het zomers warm was en het lijk verschijnselen van ontbinding vertoonde besloot men het lijk de volgende dag op de Algemene Begraafplaats ter aarde te bestellen.

Wat men op dat moment nog niet wist, was dat men de eerste dode van adellijke afkomst op de sinds 1828 in gebruik genomen Algemene Begraafplaats te Abcoude ter aarde had besteld. In het Utrechts Nieuwsblad van 24 july 1837 werd de volgende advertentie geplaatst:

Lees Hier.

Sedert Vrijdag den 7. julij, is uit Amersfoort gegaan, een MANS-PERSON, hebbende den ouderdom van bijna twee en dertig jaren, niet groot, maar vrij zwaar van postuur, licht blaauwe oogen, hoog rood van kleur, blond haar, (bijna kastanje bruin), plat van hoofd, kort van hals, gekleed in een blaauw burger Jasje, zwart lakensche langen Broek, gewast linnen Pet en een Stokje in de hand, het Linnen wit, gemerkt T.F.L. à N. Al wie van denzelve eenig bericht weet te geven, wordt verzocht zulks ten allerspoedigste bekend te maken aan het Bureau dezer Courant, of bij den Heer J.E. Blomkolk te Amsterdam, op de Heere Gracht, bij de Gasthuismolensteeg, No 187; of bij den Heer Heystek, tabakshandelaar te Amersfoort.

Het was deze familie kennelijk niet gelukt om deze vermiste op andere wijze op te sporen dan via vrienden, kennissen of familie.

Burgemeester van Voorthuijsen had al een tekst klaar liggen voor een advertentie om navraag te doen naar de identiteit van de gevonden persoon. Maar dat was niet nodig. Genoemde hr Blomkolk schreef op de dag van de eerder genoemde advertentie een briefje naar de Burgemeester om te vertellen dat de gevonden persoon identiek was aan die van de geplaatste advertentie.

Jhr. Tinco Franciscus Lycklama à Nijeholt werd op 26 sept 1805 te Oldeboom in Friesland geboren en was het zesde kind van Jhr. Tinco Martinus Lycklama à Nijeholt uit zijn tweede huwelijk met Francina Johanna Blomkolk met wie hij in 1804 te Baambrugge in het huwelijk was getreden.

Tinco Franciscus werd in 1824 artillerie officier. In 1837 was hij als 1e luitenant bij de rijdende artillerie garnizoen Amersfoort gelegerd.

Hij had op 7 julij Amersfoort verlaten. Zij hospes, de tabakshandelaar Heystek, had hij niet geïnformeerd over zijn reisdoel. Op 31 juli zal hij de volgende verklaring afleggen: 'Dewelke heeft verklaard na den eed te hebben afgelegd dat hij, getuige, alle de door ons aan hem vertoonde kleederen stellig erkend voor te hebben toebehoord aan den Jonkheer Tinco Franciscus Lijcklama à Nijeholt, luitenant bij de rijdende artillerie, die bij hem van Primo Januarij laatstleden, op kamers heeft gewoond. Dat dezelve perzoon hem wel eenige tijd afgetrokken is voorgekomen, doch dat hij overigens niets aan hem heeft bespeurd; dat gezegde heer Lycklama à Nijeholt gekleed met de aan hem vertoonde kleedingstukken om den zevenden dezer maand het huis van den getuige heeft verlaten en dat hij, getuige, zedert niet meer van hem heeft vernomen, en kunnende het schrift van de door ons aan hem vertoonde nachtljst niet erkennen voor dat van genoemde heer Lycklama à Nijeholt, als niet genoegzaam met diens schrift bekend te zijn.'

Gerardus van Meurs, castelein te Baambrugge in het logement Het Wapen van Baambrugge (thans Overdorp) legde op 31 juli de volgende verklaring af:

'Dat op den achsten julij laatstleden bij hem aan huis is geweest en later op den negenden dier maand bij hem is komen logeren, een perzoon van middelmatige lengte, vrij gezet van postuur, rood van aangezicht, heb-

bende kleine kneveltjes die hij echter na verloop van eenige dagen heeft laten afriseren, zijnde gekleed met dezelve kleederen, die wij thans aan hem getuige vertonen. Waarvan de gebreide onderbroek en het katoenen hembd, nog door zijne meid zijn uitgewasschen, hebbende die meid hem bij die gelegenheid het merk daarvan nog laten zien. Alle welke kleederen door hem stellig voor dien van gezegden perzoon worden erkend. Dat die perzoon zedert, op een paar dagen an dat eijgenaam in Loendersloot is geweest, tot aan Zaterdag den vijftienden Julij laatstleden, bij hem heeft gelogeed en dat hij van die perzoon niets bespeurd heeft, dan dat hij ongedurig en driftig was, bijna niet sprak, altijd heen en weder lopende met de armen kruislings over elkande. Den schijn hebbende van onbekend te willen blijven, zijnde na eenige zwaarigheid daartegen te hebben gemaakt, door hem de nachtblijst getekend, welke door de getuige aan ons overhandigd, waarop zijne naam met LAN, zijne voornaam met Franciscus en zijne ouderdom met het getal 32 is ingevuld. Hebbende die perzoon destijds bij zich een platgouden zakhorlogie, zonder ketting of band. Het welk hij in zijn vestzak droeg, wetende hij getuige verder van den perzoon niets meerder op te geven. Het procesverbaal is ondertekend met G. van Meurs.

De defintieve identificatie vond plaats door zijn twee broers. 'Voor ons verschenen de Heeren Wilco Holdinga Lycklama à Nijenholt oud 36 jaar, grietman van Utingeradeel, broeder van halven bedde en Jonkheer Mr Georg Georg Wolfgang Franciscus Lycklama à

Nijenholt, advocaat te Heerenveen, broeder van helen bedde. Dewelken beiden volkomen hebben herkend de kleederen door ons aan hun vertoond, welken zij getuigen eerder te

twee zwarte knoopjes stellig voor dit van wijlen hunnen broeder aannemen alsmede het schrift in de nachtblijst van den castelijn van Baambrugge van den tiende Julij jongstleden, door ons aan hun vertoond en met volkomen zekerheid kunnen verklaren dat het met de hand van wijlen hunnen broeder is geschreven.

Deze uitvoerige procesverbalen danken wij aan het ingrijpen van zijn vader. Deze was o.a. Lid van de Eerste Kamer wenste niet dat zijn zoon naamloos als drenkeling in de acte van de Burgelijke Stand zou worden ingeschreven. Om dit te bereiken moest via verhoren door Mr Pilip Jan Jacob Buin, regter in de Regtbank van Eersten Aanleg te Utrecht, defintief de identiteit van de drenkeling worden vastgesteld.

De Burgemeester kreeg met een schrijven van 2 augustus opdracht om de rectificatie in de Burgerlijke Stand aan te brengen.

Wat de aanleiding is geweest tot de suïcidale handeling van de deze Ridder in de Militaire Willemsorde hebben wij niet kunnen achterhalen. Mogelijk dat zijn zwager Blomkolk bij het rechte eind

had toen hij in een brief aan van Voorthuisen schreef: 'Het is een zekere verstandsverbijstering, die waarschijnlijk de oorzaak is, van dat hij in het gepasseerde jaar insgelijk verdoold is geweest, maar men dagt dat hij hersteld was, en toen is hij weder geplaatst'.

W.W. Timmer

Lees Hier.

(19) *.* Sedert Vrijdag den 7. Julij, in uit Amersfoort gepaas, een MANSPEERSON, hebbende den euderlem van hÿna twee en dertig jaren, niet groot, maar vrij swaar van postuur, licht blaauwe oogen, hoog rood van kleur, blond haar, (hÿna kastanje bruin), plat van hoofd, kort van hals, gekleed met een blaauw burger Jasje, zwart lakenche langen breeck, gewast linnen Pot en een Stakje in de hand, het Linnen wit, gemerkt T. F. L. à N. Al wie van dezelve eenig berigt weet te geven, wordt verzocht sulks ten aller spoedigste bekend te maken aan het Bureau deser Courant, of bij den Heer J. E. Blomkolk, te Amstordam, op de Heere Gracht; bij de Gant- luismalesseweg, No. 187; of bij den Heer Hey- stek, Tabakhandelaar te Amersfoort.

Baambrugge bij den heer Burge- meester Voorthuisen gezien hadden, als aan het lijk van de aldaar gevonden drenkeling behoort hebbende. Dat zij getuigen de onderkleederen herkennen, van die van wijle hunnen broeder, voornamelijk door de daar- aan gevonden wordende merken. Door dat zij egter met die vertoning zekerheid van den bovenkleederen niet kunnen zeggen, alzo deezen waarschijnlijk zijn gemaakt gewor- den nadat zij hunlieder broeder voor het laatst hebben gezien. Dat zij de

Iets over het vervoer van personen en goederen van Abcoude en Baambrugge naar Amsterdam en Utrecht van de 17de tot de eerste helft van de 19de eeuw.

De tijd van de trekschuit op de Angstel

door Han Wustenhoff

Inleiding

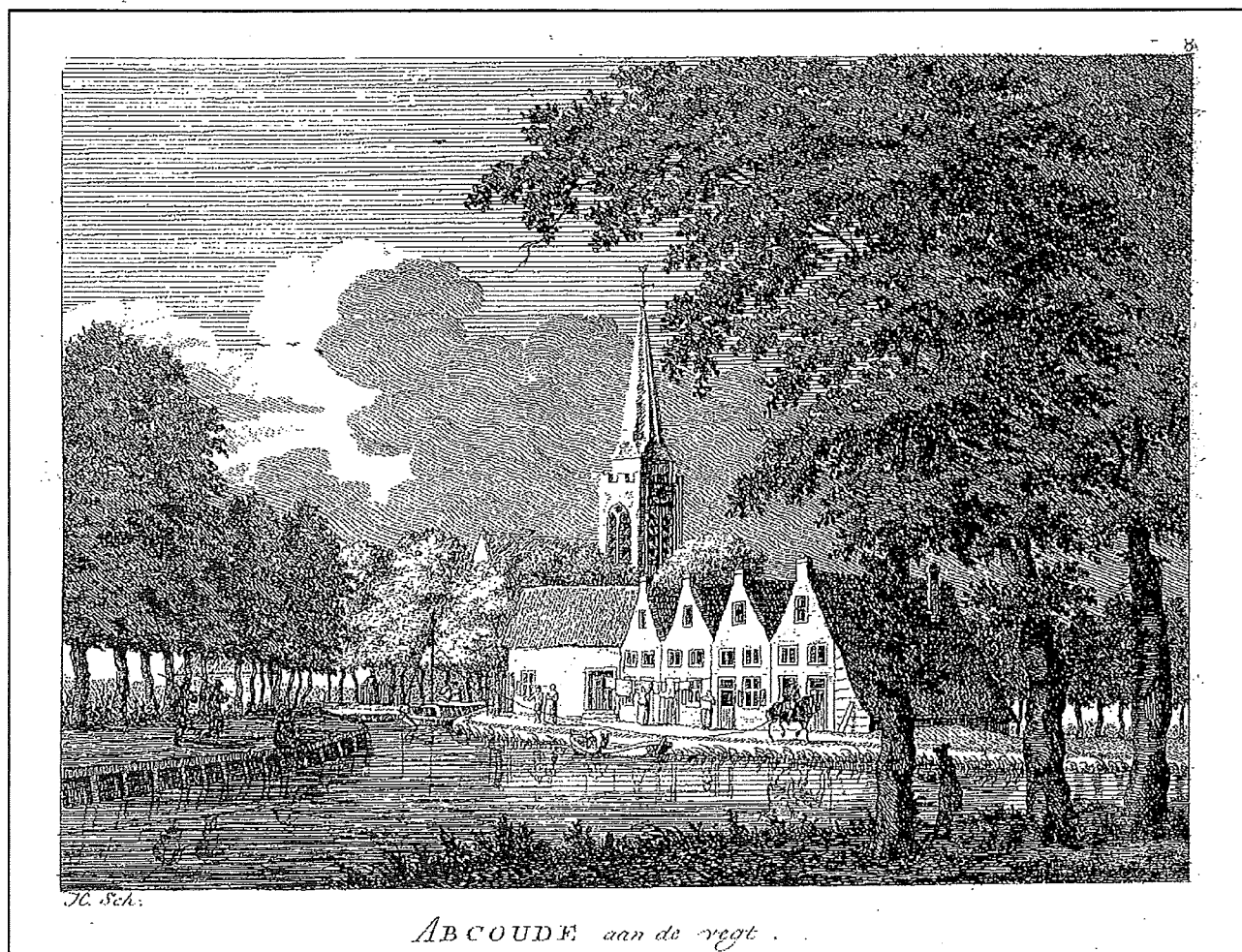
In het voorgaande nummer van de Angstelkroniek besprak de heer D. Slebos het ontstaan van de Coupures. Hij ging daarbij ook in op het vervoer per trekschuit over de Angstel van Amsterdam naar Utrecht en vice-versa, waardoor vanuit Abcoude en Baambrugge beide steden eenvoudig en relatief comfortabel bereikbaar werden. Op dit reizen per trekschuit, en in het kort ook op dat per diligence, gaat dit artikel nader in. Het beslaat echter een periode die ruim voor het ontstaan van de Coupures begint.

Voor personenvervoer werd in de 17e en 18e eeuw met graagte gebruik gemaakt van de trekschuit. Het reizen over land met onbestrate wegen in een diligence was geen lolletje. Door de trekschuit werden *'vele onheylen ende inconveniënten voor den reisenden man te water verhoet, de passage korter gemaect ende tot allen tijden in vries- en windigh weder gefaciliteerd'*. Aldus de aanhef van het besluit tot aanleg van de trekvaart en wagenweg tussen Amsterdam en Haarlem (1631).

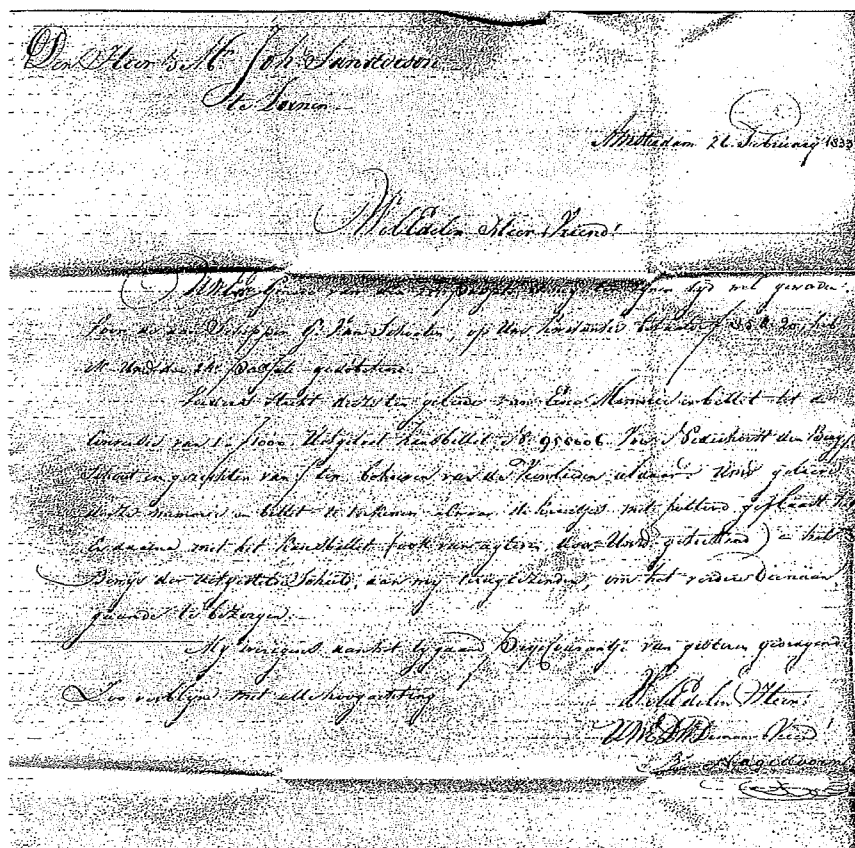
Zand- en jaagpad Amsterdam-Utrecht.

Als onderdeel van de waterverbinding tussen Amsterdam en Utrecht kwam in 1629 het 'Zand- en Jaagpad Breukelen-Ouderkerk' gereed. Hoewel vanzelfsprekend ook voordien al binnenscheepvaartverkeer tussen Amsterdam en Utrecht v.v. plaatsvond, werd door dat het onderhoud van dit pad nu bindend geregeld was, de route aanzienlijk verbeterd.

Vanaf Breukelen liep het pad langs de Vecht naar Nieuwersluis, vandaar via

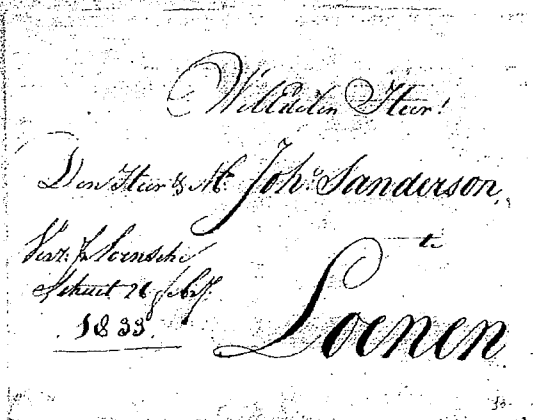

Afb. 1: ABCOUDE aan de veegt. Kopergravure H. Schouten, ca. 1770.

Afb. 2: Z.g.n. 'Schuitbrief'. Complete brief Amsterdam-Loenen 1833 met vermelding 'Verz: In Loensche Schuit 26 febr. 1833'. Wetenswaardig is natuurlijk ook dat in die tijd, toen er nog geen enveloppen bestonden, brieven op ingenieuze wijze in elkaar werden gevouwen om niet iedereen te laten meelesen! Ze werd vervolgens afgesloten met een lakzegel of zegel van ouwel. Het gevouwen middenvakje van nevenstaande brief komt daarom overeen met de zo ontstane 'enveloppe' waarop adres en afzender waren vermeld.

de gegraven Nieuwe Vaart of -Wetering naar de Angstel, verder langs Loenersloot en Baambrugge naar Abcoude en vandaar via de Holendrecht naar Ouderkerk. Voor Abcoude en Baambrugge was deze verbinding van economisch en logistiek belang aangezien zij, door de verbinding tussen Vecht en Angstel, een directe waterweg kregen naar Utrecht. Het personenvervoer te water vond plaats per trekschuit. (Afb. 1)

De trekschuit.

Een vaste bootlandienst Amsterdam-Utrecht v.v. werd ingesteld, en wel op maandag heen en weer resp. op vrijdagavond van Amsterdam naar Utrecht en zaterdags terug.1) Volgens het reglement uit 1694 op deze dienst, moest aan een aantal voorwaarden worden voldaan. Zo mocht onderweg niet langer dan een kwartier 'gepleijsterd' worden. Ook was het verplicht dat, wanneer de schuit aan de wal lag, óf de schipper óf zijn knecht aanwezig waren om goederen in ontvangst te kunnen nemen of af te geven en om passagiers behulpzaam te kunnen zijn, zodat zij zonder problemen aan boord konden ko-

men. Stukgoed en post (Afb. 2) werden meegenomen, bulkgoederen gingen per beurtschipper.

Om enig comfort aan de passagiers te bieden, was het verplicht de schuit te voorzien 'met weerszijdse riggels, ofte latten boven de bancken'; deze 'riggels' dienden als rugleuning. Er was een vast tarief voor passagegeld, eventuele tolgelden kwamen hier bovenop. Tenslotte diende de schipper er zorg voor te dragen dat ingeval van ziekte een plaatsvervanger beschikbaar was. 2)

De totale reisduur bedroeg 8 uur en een kwartier, waarbij onderweg op negen plaatsen werd aangelegd om passagiers op te nemen of af te zetten (zie Afb. 3).

Vergelijken we dit met dezelfde tocht per diligence of postkoets, dan is er nauwelijks verschil. Die van Abcoude naar Amsterdam duurde pre-

cies een kwartier korter maar die naar Utrecht een kwartier langer. In plaats van via de Voetangel ging de koets via de Duivendrechtsebrug en tevens werd ook Loenen aangedaan (Afb. 4). Daar de reguliere trekschuit op tijd diende te varen, werd deze door een paard getrokken, (Beurtvaartschepen werden ook wel door mensen voortge-

trokken waarbij soms een hulpzeil gebruikt werd.)

Kennelijk had men op het tracé van het Jaagpad tussen Abcoude en de Voetangel last van loslopend vee dat de jagers (degene die het paard ment dat de schuit trekt) hinderde en/of het pad beschadigde. Deze overlast van vee op het jaagpad werd o.a. veroorzaakt doordat tengevolge van onvoldoende bemaling en/of slechte afwatering van de polders deze regelmatig onder liepen. 3) Om de beschadiging door vee zoveel mogelijk tegen te gaan, werd in 1649 de volgende ordonnantie uitgevaardigd: 'De Staten van den Lande van Utrecht, doen te weeten, ende waarschouwen

eenen ygelyk, dat niemand sig vervordere eenige peerden, of hoornbeesten, kalveren, ofte pincken te weyden op het sandpad, gelegen tusschen Abcoude en de Voetangel; op poene van te verbeuren op yder peerd ende hoornbeest, de somme van vier Caroligulden, mitsgaders op yder pink twee gulden, en op yder kalf eene gulden, respective; de eene helfte van deselve boeten, tot voordeel en profyte van het inkoomen van het sandpad, en de andere helfte, ten behoeve en profyte van de geene, die de bekeuring sal doen. 4)

Zoals u ziet, zijn de boeten niet mis. Een boete van vier gulden in een tijd toen het dagloon van een handwerksman ongeveer 8 stuiver bedroeg, liegt er niet om. Iets dat ons ook vreemd voorkomt, is dat de verbalisant de helft van de opgelegde boetes krijgt.

Toentertijd was dat echter heel normaal, dit was één van de emolumenten behorende bij het beroep. In dit geval gaat de helft van de boetes naar de beheerders van het Sandpad, ook kwam het wel voor dat een gedeelte naar de Armenkas ging, zoals nog zal blijken.

Op verzoek van de op Amsterdam en Utrecht varende geautoriseerde schippers uit Abcoude en Baambrugge, wordt het in 1713 door de Staten van Utrecht aan alle andere schuitenvaarders verboden passagiers of vracht mee te nemen naar genoemde steden of tussenliggende plaatsen, dit 'op poene van tien gulden, ten behoeve van den Armen tot Abcoude en Baambrugge'. De schippers hadden waarschijnlijk last van oneerlijke concurrentie en, gezien de hoogte van de boete, was er de Staten kennelijk veel aan gelegen

een goede vervoerskwaliteit te handhaven. De namen van bovengenoemde schippers zijn niet bekend, Pepping vermeldt slechts twee namen van schippers uit Abcoude-Baambrugge en wel: Joost Groenewoud († 1791) en Jan Lievers(t), opvolger van de voorgaande. 5)

De passagiers van de trekschuit.

Van trekschuiten zijn redelijk veel gegevens en afbeeldingen bekend, van de passagiers echter niet. Mij zijn twee afbeeldingen bekend van de passagiersruimte van een trekschuit. Op de ene staan zes personen afgebeeld, waarvan één vrouw en vijf mannen. De vrouw houdt een mand op schoot, zij is wellicht naar een markt geweest of onderweg daarheen. Van de mannen zit er één te lezen en drie te roken uit een lange

OOSTERVECHT; de plaats vanden H. Isaac
Sim. Inson, naar Loenen te sien.

OOSTERVECHT, la Place du S. Isaac Sim.
Inson, Regardant vers Loenen.

Illustratie uit 'De zegepraalende Vecht' (1719) met trekschuit op de voorgrond

N°. 25.

R E I S W E G

VAN AMSTERDAM NAAR UTRECHT.

Met de *Trekschuit.*

Uren afstands.	Plaatsen.	Uren afstands.	Plaatsen.
1½	a. Ouderkerk.	¾	f. Nieuwersluis. Pleisterplaats.
¾	b. Voetangel. Pleisterplaats.	¾	g. Breukelen.
¾	c. Abcoude.	1	h. Maarssen.
¾	d. Baambrug.	1	i. Zuilen.
¾	e. Loenderfloot.	1	k. Utrecht.

Zam 8 uren.

Afb. 4: REISWEG van Amsterdam naar Utrecht.
Per trekschuit en per diligence . 3)

Goudse pijp, bij één daarvan staat een wijnfles met een glas op de grond. Op de andere afbeelding staan alleen zeven, veelal rokende, mannen. In de roef bevindt zich geen tafel, alleen houten banken langs de kant. Deze roef is zo laag dat men niet rechtop kan staan en de enige frisse lucht komt uit de ingang met trapje vanaf het dek. Gezien de rokers en de kleine ruimte, zal de atmosfeer binnen vaak erg bedompt geweest zijn.

Ook in onze plaatselijke geschiedenis heeft de trekschuit nog een rol gespeeld. Teneinde zijn twee jonge dochters voor het geweld van de Pruisen in - vermoedelijk - 1787 in veiligheid te brengen, heeft de Amsterdamse goudsmit Harmanus van Heek hen op de trekschuit naar Baambrugge gezet om tijdelijk opgenomen te worden bij de familie de Groot aldaar. Harmanus zou, toen hij zelf tijdens de onlusten trachtte te vluchten, bij de Muiderpoort zijn gedood. Een zoon de Groot huwde later met Geertruy van Heek, één van die twee meisjes, die daarmee een

stammoeder werd van de Baambrugge de Groot-en.

De 19de eeuw.

Vanaf het gereedkomen van het Jaagpad tot het midden van de 19de eeuw, dus over bijna twee-en-eenhalve eeuw, veranderde er weinig aan de wijze van vervoer en de tijd die men nodig had om van Abcoude of Baambrugge naar Amsterdam of Utrecht te reizen. De grote veranderingen in reistijd kwamen pas eind 1843 toen de Rijn-Spoorweg verbinding klaar kwam. Op 28 december van dat jaar werd deze officieel in gebruik genomen. 6) De reistijd naar Amsterdam (Weesperpoort-station) werd ingekort tot 12 minuten en die naar Utrecht tot 38 minuten. Tussen Amsterdam en Abcoude werd nergens gestopt, tussen Abcoude en Utrecht oorspronkelijk alleen in Nieuwersluis en Breukelen, later kwamen daar Loenen-Vreeland en Maarssen bij. 7)

Han Wustenhoff

N°. 26.

R E I S W E G

VAN AMSTERDAM NAAR UTRECHT.

Met de *Diligence.*

Uren afstands.	Plaatsen.	Uren afstands.	Plaatsen.
1	a. Duivendrecht- sche Krug.	¾	f. Nieuwersluis.
1½	b. Abcoude.	1	g. Breukelen.
¾	c. Baambrug.	¾	h. Maarssen.
¾	d. Loenderfloot.	¾	i. Utrecht.
¾	e. Loenen.		

Zam 8 uren.

NB. 'Er rijdt alle dagen, 's avonds ten 5 ure, van Amsterdam op Utrecht, en van Utrecht op Amsterdam ten Postwagen. Behalve dezen rijdt 'er een Diligence van Amsterdam op Utrecht, 's morgens ten 4 ure, die

Noten:

1)

Dit is althans het schema zoals vermeld staat in diverse jaargangen van de Utrechtsche provinciale- en stads Almanak. Het is echter onwaarschijnlijk dat er tussentijds geen enkele mogelijkheid geweest zou zijn om, afgezien van de diligence, tussen deze plaatsen te reizen. Wellicht dat nader onderzoek hier uitsluitel over kan geven.

Er schijnt trouwens een oud Abcoude gezegde te zijn geweest dat hier ook op duidt. Dit luidt als volgt: 'Na de paardenmarkt gaan we weer de nachtschuit in'. Zoals bekend is de paardenmarkt op donderdag.

2)

Johan vande Water. Groot Placaatboek vervattende alle de placaten, ordonnantien en edicten, der edele mogende Heeren Staten 's Lands van Utrecht; mitsgaders van de Ed. Groot Achth. Heeren Borgemeesteren en Vroedschap der Stad Utrecht tot het jaar 1728 ingesloten. Utrecht 1729.

3) *Idem als 2).*

4)

Reisboek door het Koninkrijk der Nederlanden. Provincien Holland en Utrecht. Amsterdam 1821.

5)

Th. J. Pepping, Uit het oud-archief van Abcoude. Abcoude, 1963.

6)

C.J.W. Gravendaal e.a. Abcoude en het spoor 150 jaar (1843-1993).

Abcoude-Baambrugge 1993, p.31.

7) *Idem als 6).*

deze aflevering van 'Angstelkroniek' wordt mede mogelijk gemaakt door

Wim Nienhuis
<http://www.abcoude.com>

op deze particuliere Internet-site vindt u actuele en interessante informatie over de Gemeente Abcoude !
te bereiken: Tel. 0294 - 287090 Fax 0294 - 287140 Mob 06 51203243 E-mail: wim@nienhuis.net

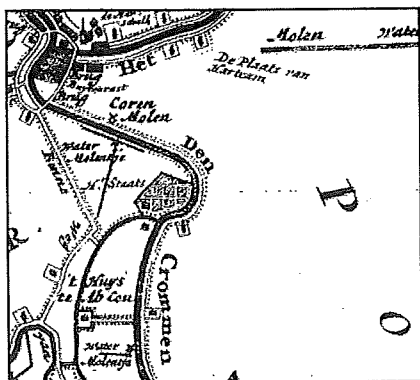
Kroondomein in Abcou..???

Ja, maar niet van het Huis van Oranje
doch van het Habsburgse Huis !

door Dick Slebos

Philips II had bij zijn troonsbestijging in 1555 van zijn vader, de Habsburgse vorst Karel V, een praktisch bankroet Rijk geërfd. Hij zette het beleid van zijn vader, dat voorzag in de verkoop van grondeigendommen, in versterkte mate voort. In dit beleid paste de verkoop van de boerderij met bijbehorende landerijen, genaamd Hoffsaet (saete is land dat men bezit, ergo: bezit van het Hof). De koper in 1557 was Dirck Jacobsz Schaeap, Heer van Batenstein en schepen van Amsterdam. Dirck was een broer van Gerrit Schaeap, die middels zijn schoonvader, Symon Baucken, in bezit was gekomen van een andere hofstede, later bekend als Schaeps Gift. (Kroniek no 3, blz. 34).

Eenmaal in het bezit van Hoffsaet had Dirck een fraai uitzicht op het 'Huis te Abcou'.

Afb. 1. Uitsnede van de kaart van Gerrit Drogenham (~ 1700).

Op de kaart van Gerrit Drogenham ~ 1700, afb. 1., is Hoffsaet te vinden als een kleine aanduiding van bebouwing tussen de 'mm' van Crommen Angstel.

Na de benoeming van Dirck tot Maarschalk van Abcoude in 1572 heeft hij kans gezien om aangesteld te worden tot 'kastelein' van het Slot (slotvoogd).

In het boek 'Abcoude 900' staat het verslag van de schermutselingen rond het slot in 1578 zoals dit werd opgetekend in het dagboek van broeder Wouter Jacobsz, prior van Stein: *Op 9 Maart 1578, toen het nog Spaansgezinde Amsterdam steeds meer door opstandelingen ingesloten raakte, trof Dirck Schaeap, bij zijn terugkeer van een reis, Utrechtse soldaten op het Slot aan. Schaeap was, als Schepen van het Spaansgezinde Amsterdam, Spaansgezind; de Utrechtse soldaten stonden aan de kant van Oranje.*

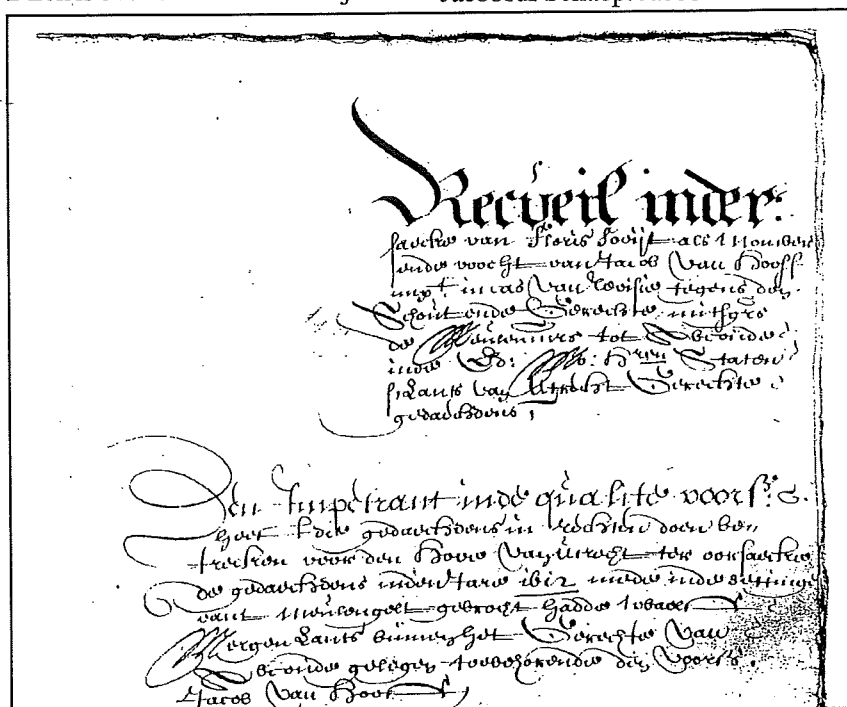
Schaeap nam het kasteel weer in bezit, wat de stad Utrecht niet zinde. Men nam in deze stad Schaeap's echtgenote gevangen en stelde de slotvoogd voor de keus: of naar buiten komen en het Slot opgeven, of Mevrouw Schaeap zou worden opgehangen. Schaeap gaf zich over en het kasteel kreeg een Utrechtse bezetting.

Dirck is overleden zonder in zijn na-

latenschap gerechtigde nakomelingen, maar hij liet wel twee bastaards na, die zich echter elk met 500 Carolus guldens tevreden moesten stellen. Hoffsaet vererfde aan zijn zuster Machteld Jacobsdr Schaeap, die op dat moment weduwe was van Anthony van Houff.

Vrijdom van belastingen.

Van de Koning werden toendertijd geen belastingen geheven. Na de eigendoms overdracht van 1557 werden 's Konings rechtsopvolgers gedurende lange jaren 'vergeten', totdat in 1612 een poldermeester de toemalige eigenaar, Jacob van Hooff, 'voor de Moolen en Zeedijksgelden quotiseerde' (Quotisatie = berekening van zijn aandeel). Jacob, die anders dan zijn grootvader Van Houff nu Van Hooff werd genoemd, was een kleinzoon van Machteld Jacobsdr Schaeap. Jacob was echter

Afb. 2. Recueil, eerste pagina.

nog niet tot de jaren van handelingsbekwaamheid gekomen, zodat zijn voogd, Floris Fooyt, namens hem optrad. Het bezwaarschrift van Jacob van Hooff leidde tot een proces tegen de schout van Abcoude, waartomtrent Gedeputeerde Staten van Utrecht in 1618 in rechte bepaalden dat, omdat er 54 jaar niets was geïnd, deze verplichting tot betaling was verjaard. (zie afb. 2; het origineel Recueil telt 18 blz.)

Lange jaren hebben de landerijen van deze boerderij zodoende vrijdom van belastingen genoten.

Daaraan kwam eerst een einde toen het Hoogheemraadschap Zeeburg en Diemerzeedijk in het midden van de 19e eeuw besliste dat deze vrijdom niet was geschonken door een bevoegde macht, doch uitsluitend wegens verjaring was ontstaan, hetgeen niet voldeed aan de desbetreffende bepalingen van het in die jaren vigerende reglement van het Hoogheemraadschap. Zowel Gedeputeerde Staten van Utrecht als die van Noord-Holland bevestigden deze zienswijze, zodat deze belastingen na 300 jaar alsnog werden geheven.

Hoffsaet in andere handen.

Uit een uit 1660 daterend archiefstuk van het Statengerecht Abcoude blijkt hoe het in de 17e eeuw verder is gegaan met Hoffsaet. In dat jaar gaat Jacob Fransz. Hinlopen, oud-schepen van Amsterdam, tot verkoop over:

.....voortijds gekomen van *Koning Philippus de Tweede ende gecogt by Dirck Schaep in den jaere 1557, welke landen aen syn comparants moeder Sa. (zaliger) waeren vermaect by testamente van wylen Jacob van Hooff, in syn leven Heer van Amelissewert.*

'Moeder zaliger' was Cornelia Oetgens, gehuwd geweest met Frans Jacobse Hinlopen. Zij was een kleindochter van Machteld Schaep, waarvan Jacob van Hooff ook een kleinkind was. Haar zoon, Jacob Fransz Hinlopen, was behalve oud-schepen van Amsterdam, ook '*kastelyn ende hoofdofficier*' van Purmerend alsmede Baljuw van de Beemster. Hij verkocht Hoffsaet op 19 januari 1660 aan Simon van Hoorn (1618-1667), regerend burgemeester van Amsterdam, wiens enige dochter, Wijntje van Hoorn (1649-1674), in 1667 trouwde met Mr Jacob Popta (1646-1685). In datzelfde jaar 1667 overleed Simon van Hoorn, waardoor Hoffsaet in het bezit kwam van het echtpaar Popta-van Hoorn.

Mr Jacob Popta werd in 1681 (het eerste jaar waarvan een kohier beschikbaar is) aangeslagen voor het Huisgeld, (= de eigenaarslasten). Wellicht heeft Simon van Hoorn, die ook bewindhebber van de V.O.C. was, de boerderij Hoffsaet gekocht met het oog op het ossenweiden, en heeft Mr Jacob Popta deze activiteit voortgezet.

Hoffsaet gaat Popta heten.

In het rampjaar 1672 werden de polders aan weerszijden van de Angstel geïnundeerd. Uit hetgeen de archieven ons laten zien dringt zich de veronderstelling op dat Jacob Popta de overblijfselen van de boerderij Hoffsaet (die - zo dicht bij het verstrekte Huis te Abcoude gelegen - aan de inundatie en mogelijk nog andere oorlogshandelingen van 1672/1673 ten offer was gevallen), heeft herbouwd.

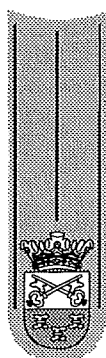
Popta heeft niet, zoals bij Ipenburg is gebeurd, op de plaats van Hoffsaet een buitenplaats gesticht, maar hij heeft de wederopbouw van de boerderij gefinancierd en er de familienaam aan verbonden. Die familienaam is afkomstig uit Friesland, waar het geslacht Popta in de 16e eeuw tot de Friese koopmansstand behoorde. Een zoon, Gijsbert Tjebbeszn Popta, had zich in 1618 vanuit Harlingen in Amsterdam gevestigd als korenkoper en assuradeur. Diens zoon, Michiel Gijsbertsz. Popta, verwierf zich een gerespecteerde positie in Amsterdam en liet zich door de vermaarde bouwmeester Philip Vingboons aan de Amstelveenseweg te Amsterdam de buitenplaats 'Groenhoven' bouwen.

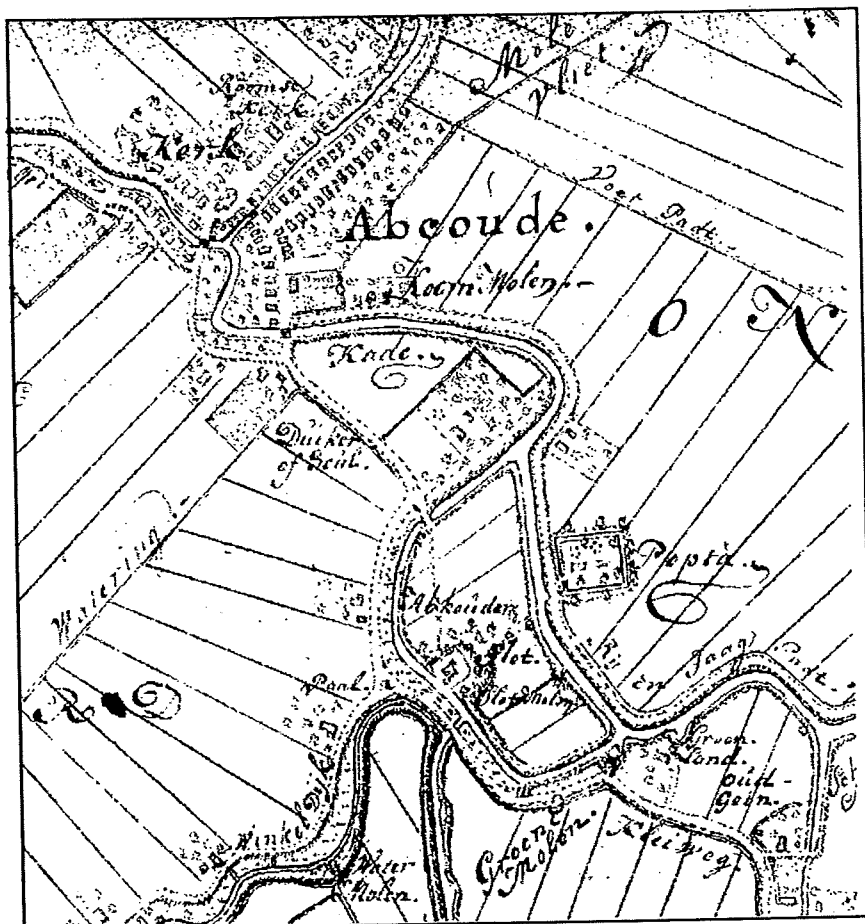
Deze Michiel Gijsbertsz. was de vader van Mr Jacob Popta, die Schepen werd van Amsterdam. Bovendien kon dit geslacht zich ook eigenaar noemen van een flinke boerderij aan de Amstel gelegen, iets ten Noorden van 't Kalfje, hetgeen verklaart waarom Jacob Popta o.m. Heemraad en later Dijkgraaf vande Nieuwer Amstel was: hij was 'ingeland'.

Het ligt voor de hand te veronderstellen dat Mr Jacob Popta als eigenaar van de - zijn naam dragende - boerderij, die lag in het gedeelte van de Oostzijder polder dat 'de vetpot' genoemd werd, zich ook met het ossenweiden heeft bezig gehouden. Herhaaldelijk vinden wij zijn naam bij de crediteuren in de registers van de Amsterdamse wisselbank en wel in het najaar (slachttijd).

Jacob Popta (1646 - 1685) had twee dochters, Henrietta, die trouwde met Gerard Bors van Waveren, (een broer van Petronella Bors van Waveren, die eigenaresse was van Vrede Rijk), en Catharina Popta, die trouwde met een andere broer, Cornelis Bors van Waveren, o.a. een der '*goede mannen*' uit de Amsterdamse registers van ossenweiders. (Kroniek no 9, blz. 98).

Angstelkroniek
HISTORISCH VERBAND
VRIJESCHAP
ABCOUDE/BAAMBUDE

Afb. 3. Gedeelte van de Waterliniekaart van Ketelaar. (~ 1767).

Catharina Popta overleed kinderloos, zodat de boerderij Popta na het overlijden van Mr Jacob Popta in 1685 in handen kwam van haar zuster Henrietta. Via haar ging de boerderij over op haar zoon Gerard, die reeds op de leeftijd van 1 jaar halfwees werd. Diens vader stond in 1691 nog op de springplank naar bestuurlijke functies: hij was namelijk Secretaris van de stad Amsterdam sinds 1688, maar overleed in 1691.

Gezien Popta in royale setting prijkt op de zg. 'Waterlinie kaart' van Ketelaar uit 1768 (zie afb. 3), mogen wij veronderstellen dat de in 1691 geboren Gerard Bors van Waveren, die behalve zijn vader in 1691 ook zijn moeder snel verloor (1696) en verder opgroeide bij de 2e echtgenoot van zijn moeder, Mr van Strijen, de entourage van de boerderij verder heeft verfraaid. Dit echter zonder er een nederzetting van te maken die de omschrijving 'buitenplaats' verdiende.

Gerard heeft vanaf 1722 een indrukwekkend aantal functies vervuld. Hij was o.a. schepen van Amsterdam, Gedeputeerde ter Staten Generaal 1727 - 1729; bewindhebber van de V.O.C. sinds 1738, heemraad (1730) en dijkgraaf (1737 - 1749) van de Nieuwer Amstel.

Na zijn dood in 1769 werd de boerderij Popta geveild en gekocht door de eigenaar van Postwijk, Jan Carel van den Upwich. Doch de ambachtsheer, Constantinus Cornelis de Wilhelm, naastte Popta vrijwel onmiddellijk ten behoeve van Johannes Bredeman, die met zijn zoon een compagnieschap in een negotie van zijde en wollen stoffen had.

Naasting was het recht van de ambachtsheer om, wanneer hij de koper van een onroerend goed niet in zijn gebied wenste, dit goed voor de overeengekomen prijs aan een hem meer welgevallige partij toe te wijzen.

Het valt te betreuren dat de overwe-

gingen van de heer De Wilhelm niet aan de archieven zijn toevertrouwd, maar kennelijk had de toenmalige eigenaar van Postwijk het bij de ambachtsheer zozeer (om ons onbekende redenen) verbruid, dat hij werd ingeruild voor een koopman uit Amsterdam!

In 1803 werd Popta door de weduwe Bredeman verkocht aan Gerard de Graaf, waarna de boerderij in 1843 in handen geraakte van de familie De Groot, wiens nakomelingen de boerderij tot 1989 in bezit hadden. Uit de notariële acte van 1843 citeren wij de beschrijving: 'De kapitale boerenhofstede genaamd Popta met derzelver hechte, sterke en weldoortimmerde huizinge, stalling voor hoornvee, paarden en rijtuigen, hooiberg, schuur en verdere getimmerten, erf, grond, werf en boomgaard, mitsgaders uitmuntend en weltoegemaakte wei- en hooilanden'.

Aan het eind van de 20ste eeuw heeft het complex een woonbestemming en is op het terrein ook het manegecomplex van De Slotruiters gesitueerd.

Voor dit artikel in het bijzonder geldt dat het zonder de bijstand en interventie van de heer W.W. Timmer niet in deze vorm had kunnen verschijnen. Zo ben ik ook dank verschuldigd aan mevrouw A.M. Manovic-de Groot, die mij door bemiddeling van de heer Timmer inzage gaf in het huisarchief van de familie De Groot.

Dick Slebos

Geen Euro's voor Jacob van Gaasbeek!

door Mies Vreeken - van Brink

Toen ik gegevens verzamelde voor een stukje over Jacob van Gaasbeek in 'Van Angstel tot Kromme Mijdrecht' stuitte ik regelmatig op namen van muntsoorten, die vóór en tijdens zijn leven in gebruik waren. Er werden er minstens zeventien genoemd. Het leek me aardig om in het jaar van de invoering van de euro hier iets over te schrijven.

In vroeger eeuwen zal het ook niet meegevallen zijn om te weten, wat de waarde was van die talloze verschillende munten, die in omloop waren. Het materiaal, dat ik doorlas, had in hoofdzaak betrekking op Holland en Zeeland, maar het geld dat daar in omloop was, was niet altijd inheems. Mijn hoofdbron was het 'Groot Charterboek der Graaven van Holland, van Zeeland en Heeren van Vriesland, samengesteld door Frans van Mieris te Leyden' uit 1755. Jacob van Gaasbeek leefde van plm. 1390 tot 1459. Ooit waren het Land en het Kasteel van Gaasbeek in het bezit van Hertog Hendrik I van Brabant. Deze overleed in 1235. Aan zijn zoon Godfried van Leuven had hij '600 pond rente per jaar' vermaakt. Die 'ponden' kwamen vaker voor. Soms waren het 'Hollandse ponden'. Het zullen wel in hoofdzaak hooggeplaatste personen zijn geweest, die met die vele verschillende muntsoorten te maken hadden. Gewone mensen zullen veel ruilhandel bedreven hebben. Toen wij de Euro nog niet hadden werd ook wel gezegd, dat de nieuwe Europese munt 'écu' (Frans voor ('wapen)schild')

zou gaan heten. Die naam was niet nieuw. In 1350 betaalde Gijsbrecht III van Abcoude 20.000 'écu's' voor het erfgoed van de Vrouwe van Putten en Strijen. In 1384 kreeg Zweder van Abcoude van Filips de Stoute een rente van 300 'Franken' voor goede diensten enz. In 1388 zou Zweder 5000 'Kronen' krijgen van de Hertogin van Brabant in ruil voor het Kasteel van Gaasbeek. Het bedrag was echter in 1420 nog niet uitbetaald. In dat jaar beloofde Jan van Beyeren aan Jacob van Gaasbeek, die hem steunde in de oorlog tegen de Bisschop, de Stad en het Sticht van Utrecht, een bedrag van 12 M (duizend) 'Vrancixe gouden cronon off die wairde dairvoir in anderen paymente', elk jaar dat de vete met Utrecht duurde. Dit geld zou jaarlijks in vier delen 'uitgereikt ende betaald' worden. In een later document worden nog een keer 'Franse kronen' genoemd. 'Kronen' komen veel in de charters voor. Jacob betaalde 1000 'Franse kronen' om het 'scoutambacht van Aemstelredamme' te verkrijgen. Jan van Brabant leende 90.000 kronen van hem. Maar Jacob ging ook wel met ander geld om: hij

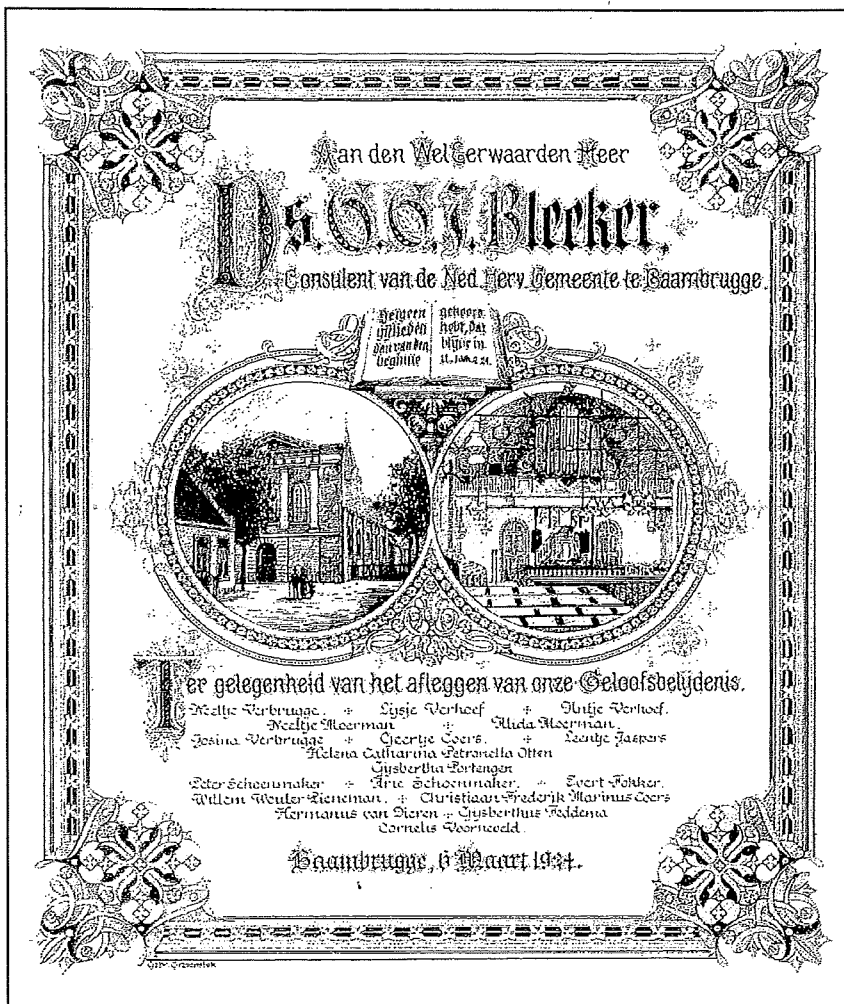
vroeg aan zijn onder-zaten geld voor de oorlog met Utrecht en wel 'voor elke twee gemeten* lands één gouden Hollands schild'. De tegenpartij kon ook wel geld gebruiken. Op 20 januari 1420 verbonden Johan Mathijss en Claes Gerritss zich om aan de stad Utrecht 60 'Wilhelmusschilden' te betalen zodra de oorlog tussen de Bisschop en het 'Land van Hollant' begon. De naam van onze vertrouwde gulden komt ook regelmatig in de vijftiende-eeuwse documenten voor, maar steeds met een toevoegsel: 'Rijnse guldens' (1435 en 1449), 'Arnoldys Arnhemse guldens', die het laatst geslagen zijn vóór den gulden, die heet 'clymmer' (1437) en 'Beyerse guldens'. Van die laatste zouden 'die van Altena' Jan van Beyeren en Jacob van Gaasbeek er 'vijf duysent' betalen voor het inpolderen van land in Zuid-Holland. In een document uit 1451 kwam ik nog de naam 'plakken' tegen en in één uit 1452 'oude butkens'. En in een stuk uit 1472 scheldt Bisschop David van Bourgondië aan twee personen - de ene was Ernst Taets van Amerongen - de hem verschuldigde '1000 oude Franse schilden en 800 Engelse Nobels' kwijt. Er was dus veel variatie in de muntsoorten en dat zal ook vaak verwarring gegeven hebben. Misschien zijn wij toch nog niet zo slecht af met onze Euro!

M.A.J.Vreeken-van Brink

*) Een gemet was een landmaat van een kleine halve hectare. Het woord bleef bewaard in de naam van het eiland 'Tien Gemeten' in Zuid-Holland.

Gouden Nobel 2e helft 15e eeuw

Oorkonden waren belangrijke bronnen om bepaalde gebeurtenissen uit de geschiedenis te kunnen vaststellen. Vanwege hun officiële aanpak, en opzet, zijn het betrouwbare getuigen uit het verleden. Ze deden 'kond aan het oor'; werden voorgelezen. Ze zijn vaak mooi en kostbaar en als het ware voor de eeuwigheid uitgevoerd.

Tegenwoordig is de 'Oorkonde' meer een fraai bewijsstuk van eerbetoon dat op decoratieve wijze een plaatsje aan de wand kan krijgen. Hij herbergt echter nog steeds historische feiten. Zo is bijvoorbeeld bovenstaande oorkonde uit 1924 opgedragen aan de Abcoude dominee S.G.G.J. Bleeker. Vastgelegd is dat hij 'consulent' was in Baambrugge. Kennelijk was er in die periode geen dominee in Baambrugge en was hij invaller. Ook de geloofsbelijdenis van 18 kinderen ligt vast. Straatnamen komen tot leven als we b.v. ook de naam van jonheer Pieneman tegenkomen! Het belangrijkste echter is het feit dat het kunstwerkje is gesigeneerd met 'Gebr. Grevenstuk'. Een van de broers was waarnemend Burgemeester van Abcoude-Baambrugge. Samen hadden zij Kalligrafeerstudio's in Baambrugge en in Amsterdam. Ze genoten daarmee groot aanzien en hadden zelfs een aanstelling aan het hof van Konin-

Fraaie oorkonde door Gebroeders Grevenstuk is 'thuis'

door Willem Zwaard

gin Wilhelmina. Zelf zijn mij buitengewoon fraaie en groot formaat, geïllustreerde oorkondes bekend die met de allergrootste precisie en vakmanschap zijn uitgevoerd voor gerenommeerd bedrijven in Rotterdam en Utrecht.

De afgebeelde oorkonde meet 39 x 33,7 cm en de afbeelding is 27 x 31,7 cm groot. Hij is uitgevoerd op zeer zwaar natuurkarton dat door de jaren sterk is vergeeld. Kennelijk heeft hij jarenlang in een lijstje de muur gesierd, afgemeten naar het lichter gekleurde randje dat achter het houten lijstje zat. Ook de sterk verkleurde achterzijde heeft alle kenmerken van het 'zure' stroobordkarton waarmee lijstwerk aan de achterzijde werd afgesloten. Wat in de eerste plaats opvalt, is de volmaakte foutloze uitvoering van het am-

bachtelijke werk. Er is gewerkt met tekenpen, penseel, passer, trekpen en speciale instrumentjes die een beetje doen denken aan batikgereedschap. Voor terugkerende ornamenten zijn bij het schetsen en uitwerken waarschijnlijk ook tekenschablonen gebruikt. De ragfijne tekening van de basisversiering bestaat uit ornamenten die in een transparante lichte waterverf zijn uitgevoerd. Hierover zijn met dekkende plakaatverf (caseïne) de zwaardere accenten en pointillering aangebracht. De illustraties en diepste schaduwen zijn met zwarte, niet wastervast inkt getekend. In de twee centraal geplaatste cirkels is als pentekening het in- en exterieur afgebeeld van de Baambrugse Hervormde kerk. Ook hier ragfijne lijntjes en detaillering. Het religieuze karakter wordt onderstreept door de opengeslagen bijbel met tekst en de in kruisvorm aangebrachte bloemversieringen op de hoeken.

De gebroeders waren volmaakte letterkustenaars. Voor de lopende teksten zoals voor de kindernamen gebruikten ze eigentijds schoonschrift terwijl voor de beschrijvende teksten weer neogotische typen zijn gebruikt. Elke letter staat op zijn plaats en heeft alom zijn foutloos evenbeeld. Ook de totale layout en spatiering is in perfecte harmonie. In de aanhef tenslotte vinden we de naam van Ds Bleeker, uitgevoerd in stevige gotisch letters met wollig ver-

sierde en vergulde sierkapitalen. Een fraai en smaakvol werkstuk voor slechts één enkele jaarlijkse gebeurtenis als unicaat gemaakt. Toen een zaak van eer en inzet. Vandaag onbetaalbaar werk.

Willem Zwaard

Met dank aan!

De Heer Ir R.V. Creutzberg te Den Haag, de kleinzoon van ds Bleeker, die de Oorkonde heeft geschonken aan de Historische kring Abcoude-Baambrugge. Hij en zijn broer zijn verheugd bij de Kring een goed 'thuis' te hebben gevonden voor dit bijzondere werkstuk. Het ligt in de bedoeling om de oorkonde tijdens een van de bijeenkomsten van de Kring tentoon te stellen.